

Stadswapen van Amsterdam, 1930. Ontwerp Fré Cohen

TENTOONSTELLING

Sterke ontwerpen voor betere wereld

In de stijl van de Amsterdamse School maakte Fré Cohen (1903-1943) ontwerpen waarmee ze de wereld hoopte te veranderen. Museum 't Schip in Amsterdam wijdt nu een expositie aan haar werk.

Door onze redacteur **Toef Jaeger**

Wij zeggen 'ja' tot de machine", zei grafisch ontwerper Fré Cohen toen ze in 1934 in dagblad *Het Volk* geïnterviewd werd. Inmiddels was de vormgever van boekomslagen, brochures, affiches, ex libris, kaarten van de stadsreiniging,

handleidingen en het giroboekje een internationale bekendheid.

De ontwerpen van Fré Cohen (1903 - 1943) zijn te zien in Museum 't Schip, dat een kleine overzichtstentoonstelling biedt van haar werk en leven. Leven en werk waren namelijk zeer verbonden, zij het dat van haar persoonlijk leven vrij weinig bekend is. Geboren in een niet al te rijk gezin

was Fré Cohen al vroeg lid van de Arbeiders Jeugd Centrale (AJC). Een ideale plek voor haar: ze kon tekeningen maken bij de artikelen in het blad *Het Jonge Volk* waarin verslag werd gedaan van wat de leden deden.

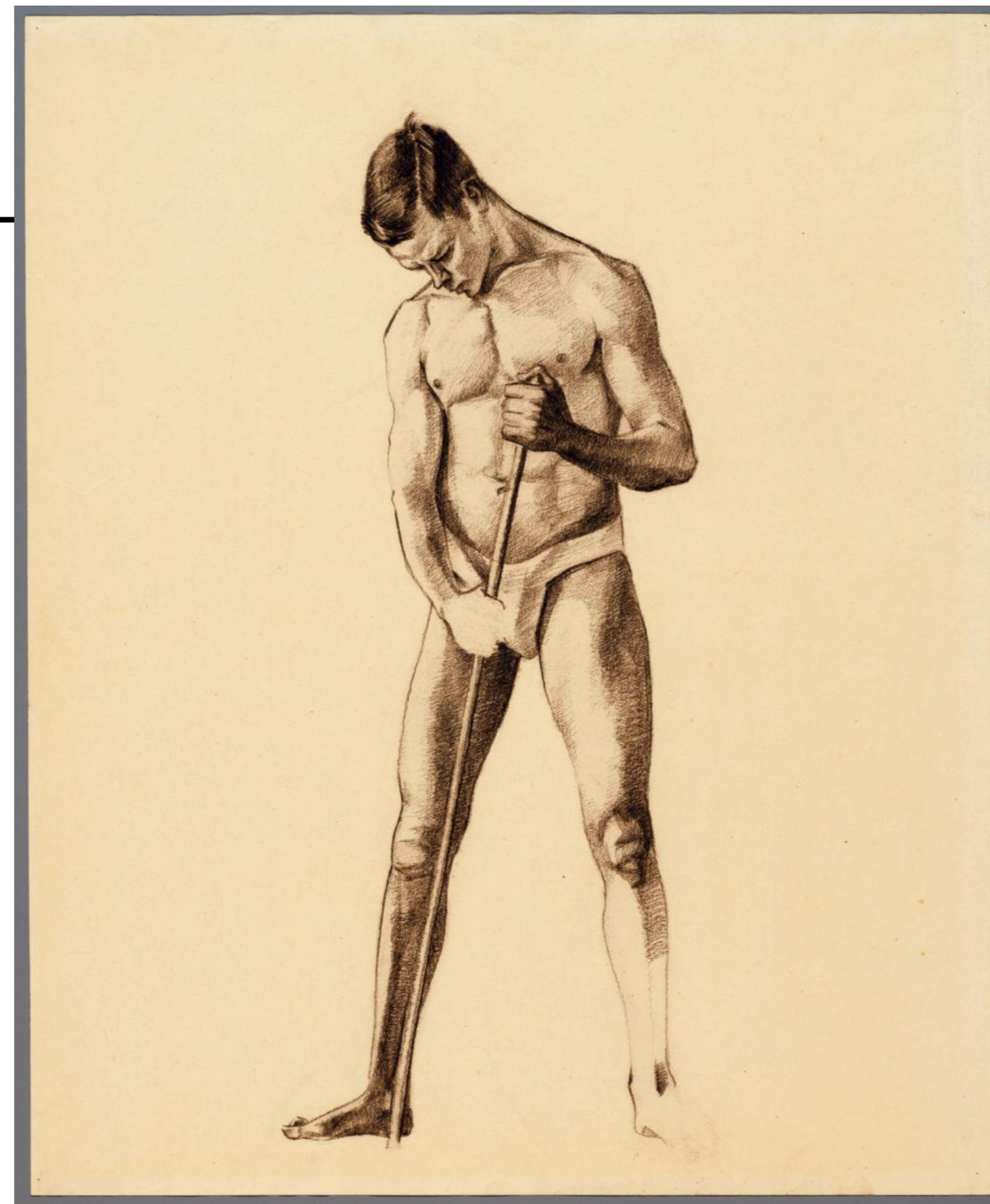
Typend is een verslag uit 1923 waar over Fré Cohen wordt opgemerkt dat ze „beter tekenen kan dan kampwerkzaamheden verrichten”.

Zelfs water halen voor de thee mislukte, meldt het verslag. Behalve in haar tekenen paste Fré Cohen de idealen die ze daar leerde over de samenleving ook toe op haar latere ontwerpen: in de stijl van de Amsterdamse School komt ze met toegankelijke handleidingen, nieuwe zakelijkheid in de boekomslagen. Het nieuwe werd omarmd.

Voor de brochures van onder meer Koos Vorrink, (dan nog) voorman van de AJC, ontwerpt ze omslagen: strak, Amsterdamse School en vooral vanuit de overtuiging dat vormgeving en kunst de wereld kunnen veranderen, dat idealen en vormgeving in elkaars verlengde liggen. Op het affiche dat ze in 1930 ontwerpt voor de SDAP bij een demon-

stratie tegen de vlootwet zie je een bijna abstract gezin: hij in het zwart, zij in het rood met een baby in het wit op de arm. Een hologig echtpaar tegen een rode achtergrond wordt begeleid door de tekst "t Gaat om de toekomst - van uw kind - kind tot geluk geschapen". De ellende van het heden, de ideale toekomst: ze zijn in een beeld ge-

vangen in een oproep tot verbetering. Het werk dat ze voor vakbonden en coöperaties maakt, blijft vergelijkbaar: strak, helder en met een boodschap. Als ze in 1929 in dienst komt als vormgever bij de gemeente Amsterdam is er niet lang daarvoor besloten dat de gemeente kunst en schoonheid moet inzetten om „ar-

Fré Cohen, Modelstudie, circa 1930.

beiders cultureel te verheffen". Cohen doet dat zo goed dat zelfs de Engelsen opperen dat gemeenten in hun land een voorbeeld kunnen nemen aan Amsterdam.

De onafhankelijken

Nadat ze zich ook steeds meer inzet voor vrouwenemancipatie, en voor menig boek en brochure daarover de omslagen ontwerpt, gaat haar identiteit als Joodse vrouw een duidelijker rol spelen in het werk vanaf 1933. Naarmate er steeds meer Joodse vluchtelingen naar Amsterdam komen, raakt ze steeds betrokkener, maakt omslagen voor Duitse exil auteurs die bij Querido worden uitgegeven en waarschuwt voor het gevaar uit Duitsland op posters.

Werk van haar is te zien bij steeds meer anti-nazistische tentoonstellingen, ze sluit zich aan bij de groep socialistische kunstenaars die zich 'De onafhankelijken' noemen. Ook zij zagen kunst als wapen, benadrukten ze. Cohen die haar ontwerpen en tekeningen altijd als manier had gezien om haar idealen te verwezenlijken, paste er goed in. Ze sluit zich ook meteen aan bij de Bond van Kunstenaars ter Verdediging van de Culturele Rechten), waar onder anderen filmmaker Joris Ivens en fotograaf Cas Oorthuys lid van waren. Samen organiseerden ze 'De Olympiade Onder Dictatuur' (D.O.O.D) als tegenwicht op de Olympische Spelen in 1936.

Als Nederland eenmaal bezet is, wordt het voor Fré Cohen steeds moeilijker opdrachten binnen te krijgen. De ontwerpen die ze nog maakt ondertekent ze niet meer, lesgeven op de Joodse Kunstnijverheidsschool werd onmogelijk en in de zomer van 1942 duikt ze onder. Enkele vrienden uit de Bond van Kunstenaars hebben dan al zelfmoord gepleegd, hun lot niet afwachtend. Fré Cohen heeft gifpillen bij zich, mocht ze opgepakt worden. Ze neemt ze in wanneer ze in de zomer van 1943 verraden wordt en gearresteerd. Terwijl ze in het ziekenhuis nog een wrange poging doet haar leven te redden, sterft ze twee dagen na haar arrestatie op 12 juni 1943, veertig jaar oud, een enorm indrukwekkend oeuvre na latend.

De expositie over **Fré Cohen** is t/m 4 september 2022 te zien. Zie hetschip.nl ●●●●○